

SUVREMENA OSJEČKA GRAFIČKA SCENA

Baborac, Momir

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:197600>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST
STUDIJ LIKOVNE KULTURE

MOMIR BABORAC

SUVREMENA OSJEČKA GRAFIČKA SCENA

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Karmela Puljiz. pred.

Osijek, 2017.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1.
2. Osječka grafička scena danas, protagonisti i potencijal.....	2.
3. Zaključak.....	17.
4. Sažetak	18.
5. Literatura.....	19.

1. Uvod

Trenutak od definirajuće važnosti za razvitak osječke grafičke scene kakva postoji danas je osnivanje Umjetničke akademije u Osijeku 2004. godine tj, grafičkog smjera pri likovnom odsjeku.

Iste godine se u osječkoj Galeriji likovnih umjetnosti periodički održava edukativni program Dani grafike, namijenjen populariziranju medija grafike široj javnosti.

To je osnovni preduvjet za stvaranje velike lokalne scene koja ima predispozicije rasta i komunikacije, koja nije sporadična i ovisna o entuzijazmu malog broja ljudi.

Mogućnost praćenja nastave grafike kao obaveznog ili izbornog predmeta generacijama novih studenata svake godine osigurava konstantan prtok novih interesenata i praktikanata tog likovnog medija.

Takva postojeća infrastruktura vremenom neizbježno garantira stvaranje i kumulativan rast grupacija i udruga raznih generacija umjetnika koji se bave aspektima te, za suvremene pojmove, tradicionalne grane likovnosti. U 21. stoljeću se suvremenom grafikom smatraju njene informatičke inačice i strogo utilitarne tiskarske djelatnosti.

Može se pretpostaviti da je grafika kao umjetnički medij izvan fokusa javnosti baš zbog toga što je zapravo toliko duboko integrirana u suvremeno tehnološko društvo da se odavno počela podrazumjevati u svojim raznim inačicama kao podskup osnovne infrastrukture i ljudskog nasljeđa, poput vodovoda, struje i, u recentnosti, interneta.

Grafika je prvenstveno tehnološki, utilitarni medij čija je funkcija omogućiti reprodukciju nekog objekta . Ideja savršene grafičke tehnologije je pojam općeg replikatora iz naučne fantastike. Današnje grafičke tehnike sve više proširuju raspon objekata koje je moguće replicirati u stvarnosti, kao i cijeli raspon virtualnih svjetova koji su u cjelosti kreirani grafičkim procesima u informatici.

Grafički prikaz je ključni faktor koji je informatičku djelatnost danas učinio toliko bitnom i nezaobilaznom da je trenutna civilizacija bez nje vjerovatno potpuno nezamisliva.

Kao što je i prvobitno tiskarstvo omogućeno Gutenbergovom prešom omogućilo da opća pismenost postane zamisliv pojam, tako i svaka naknadna inovacija u grafičkoj tehnologiji omogućava novi potencijal takve magnitude i značaja za društvo, što se i dogodilo s razvojem

informatičke tehnologije. Čak je i fizička konstrukcija informatičkog hardware-a stvorena u grafičkoj tehnici fotolitografije.

Grafika u kontekstu umjetnosti nadilazi samu definiciju umjetnog kao podskupa prirodnih pojmova stvorenih od strane čovjeka. Čovjek ne stvara željeni objekt izravno, nego konstruira drugačiji objekt čija je funkcija da stvara prvobitno željeni objekt.

Ako je umjetnost isključivo sfera pojmova ljudske kreacije, za grafiku se može reći da je „hiper-umjetnost“ jer proširuje prijašnji redosljed: priroda-čovjek-umjetnost, dodavajući faktor stroja ili mehanizma na mjesto umjetnosti. Ono što je prije bilo umjetno kao stvoreno od čovjeka, može se smatrati umjetnim u većoj mjeri jer je svoreno od stroja.

Grafika, sa svojom mogućnošću multiplikacije, omogućuje dostupnost bilo koje informacije proizvoljnom broju ljudi, ne samo u smislu dobivanja dane informacije, nego i samog individualnog posjedovanja medija koji tu informaciju nosi.

Skupina ljudi koji su najzaslužniji za daljnje prenošenje tog medija u likovnom smislu novim generacijama u Osijeku je dio generacije grafičara iz Osijeka koji su bili školovani na zagrebačkoj Akademiji, te se vratili u svoj rodni grad i zaposlili u osječkim obrazovnim institucijama, kao i skup umjetnika koji nisu rodnom iz Osijeka već su tu došli baš privučeni potencijalom stvaranja nove umjetničke grafičke scene i konačno pripadnici generacije umjetnika iz Osijeka koji su time dobili priliku baviti se grafikom institucionalizirano u svom gradu i eventualno prerasti u novi niz profesora i predavača grafičkih tehnika. U konačnici i trenutne generacije studenata grafike su potencijal daljnjeg nastavljanja i proširivanja niza obrazovnih i praktičnih mogućnosti dostupnih u gradu Osijeku, kao i temelj suradnje sa grafičkim institucijama izvan Osijeka.

2. Osječka grafička scena danas, protagonisti i potencijal

Školovani grafičari koji su akteri današnje scene, počeli su se pojavljivati u Osijeku desetak godina prije osnutka akademije privučeni poslovima predavača likovne kulture u osnovnim i srednjim školama. Najduže je prisutan Marko Živković. Rodom iz Kostrča, BiH. Školovao se u Školi primijenjenih umjetnosti i, nakon toga, diplomira grafički smjer na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu 1981. u klasi profesora Dževada Hoze. Nedugo zatim se seli u Osijek gdje se bavi grafikom, slikarstvom i crtanjem. Studijski je boravio u Kölnu, Stuttgartu, Beču, Budimpešti i Parizu. Zapošljava se kao nastavnik likovnog odgoja u osnovnim školi, te 1998. godine u Školi za tekstil, dizajn i primijenjene umjetnosti u Osijeku kao nastavnik grafičkih tehnika, crtanja, slikanja i pisma.

Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika Osijek i International Christian Media (ICMC) u odjelu za tradicionalne medije.

Dobitnik je i mnogih nagrada i priznanja: Ex Aequo (1989.), 12. Biennale slavonska (1989.), 15. Zagrebačka izložba Jugoslavenske grafike (1988.), velika diploma za crtež na 9.

Internacionalnom bijenalnom festivalu portreta – INTERBIFEP Tuzla (1999.). Sudjelovao je na preko dvadeset samostalnih i više skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Trenutno je zaposlen kao docent na Umjetničkoj akademiji u Osijeku.

Živković se uz slikanje i grafiku koristi često i crtežom olovkom na papiru, što je tehnika kojom se rijetko koji umjetnik koristi u Hrvatskoj. Živković komentira: “Ja sam tragač i uvijek želim ići dalje. Iako sam se vratio olovci, nastavljam svoje traganje. Možda su do sada moje boje bile prejake pa ih na neki način sada smirujem.”¹

Živković se u najvećoj mjeri bavi duhovnom i sakralnom tematikom i takvi motivi njegovih samostalnih izložbi i umjetničkih djela i čine vjerojatno najznačajniji dio njegovog opusa.

Valentina Radoš, kustosica u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, komentira prilikom Živkovićeve izložbe u osječkoj Galeriji Vernissage² da Živković sebi u zadatak uzima izazov predočavanja i prenošenja duhovnog. Iz sfere nadnaravnog i intimnog gestu pretače u umjetnički, fizički izraz, što je dakako jedan od najstarijih i najzahtjevnijih zadataka umjetnika. Koristi suvremene medije fotografije i računalne obrade kao prvi stupanj

¹ 2013. <http://www.glas-slavonije.hr/214687/5/1>

² 2013. <https://www.muih.hr/images/stories/novosti/2013/verni/Marko%20Zivkovic%20-%20prospekt.pdf>

„skiciranja”, kadriranja i postavljanja motiva kojega pročišćava od svakodnevnih i poznatih prizora, čineći ga gotovo neprepoznatljivim, reduciranim do simbola. „U sljedećoj fazi slijedi „prosvjetljenje“ motiva kroz ručnu obradu dobivenog crteža/skice, gdje se elementi prepoznatljivosti s vanjskim svijetom zauvijek gube, a crtež se apstrakcijom i osvjetljenjem transformira u sliku duhovnog stanja ili misli. Treća faza jest prijelaz iz crteža kao skice u puni i zaokruženi grafički izraz, digitalni tisak na metalnoj offset ploči i kroz tu posljednju manipulaciju “motiva” predočava nam se jedna sasvim nova stvarnost.

Nije nam strana usporedba umjetnika s redovnikom, umjetnik koji uranja u duhovne mijene vlastite duše i tako ih pretače u rad, jednako kao i kad redovnik uranja u molitvu, unoseći sebe cijelog u proces razgovora s Bogom.

Upravo je serija radova koji se kroz ovu izložbu prezentiraju znak tog intimističkog mehanizma. To je oznaka duhovnog života koji se odvija u molitvenom spokoju i dubokoj tišini i kroz koji se traži i doživljava zajedništvo s Bogom. Kao takvi, ovi radovi se sljubljuju u jedinstvenu priču produhovljenja i blažene tišine jedne druge stvarnosti gdje se čovjek suočava s vlastitim postojanjem.“³

Jedan od najznačajnijih aktera osječke grafičke scene je trenutni izvanredni profesor grafike i ilustracije na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, Stanislav Marijanović. Iz učiteljske obitelji, rođen 1957. Godine u Tomislavgradu, godine 1980. Diplomira na Grafičkom odsjeku Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi profesora Alberta Kinerta kad počinje djelovati kao samostalni umjetnik.

Uključuje se u osječku grafičku scenu tek od 2012. No pridodaje joj preko 30 godina radnog grafičarskog iskustva koje je stekao u ateljeima u Francuskoj, Danskoj, Argentini, Njemačkoj i Belgiji.

Izuzetan značaj pridodajem oformljenju međunarodne radionice umjetničke grafike IWAGO, koju organizira HDLU Osijek pod vodstvom Stanislava Marijanovića.

Svakog ljeta od 2012. Godine se radionica priređuje u ateljeima umjetničke akademije i otvorena je za javnost čime potiče razvoj umjetničke grafike u gradu Osijeku, a time i u cijeloj Hrvatskoj. Građanima Osijeka pruža priliku upoznati tehnike dubokog tiska, način rada, ambijent, kao i sudionike saziva.

U njoj sudjeluju značajni umjetnici grafičari različitih stilskih opredjeljenja, koji aktivno djeluju na likovnim scenama svojih zemalja i u inozemstvu, kao i studenti Likovnog odsjeka

³ 2013. <http://www.glas-slavonije.hr/214687/5/1>

UAOS, koji time radeći zajedno s afirmiranim umjetnicima imaju priliku steći vrlo vrijedna iskustva, poznanstva i nova znanja.

U okrilju atelje-a „Cité Internationale des Arts“ uvodi tehniku „suhe akvatinte“ promišljajući i rekombinirajući mogućnosti kreativnog interveniranja u materijal grafičke matrice za duboki tisak. Takvu novu tehniku prezentira u grafičkim radionicama diljem Europe (Francuska, Hrvatska, Njemačka, Danska), kao i u Argentini zahvaljujući atelje-u Bo Halbirk / Artotheque a Fleur d'encre, međunarodnoj udruzi grafičara u kojoj Marijanović, kao suosnivač, sudjeluje od osnutka 1992. godine.

Na predstavljanju grafičke mape naziva „Karakter“ u Kabinetu grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu 2015. godine, autorica predgovora Ana Petković Basletić govori o dojmu prezentacije te tehnike: „Vođen impulsom propitivanja medija te otkrivanja neosvojenih crnina i neulovljenih svjetlosti, Stanislav Marijanović idiomom enformelističke poetike ovladava prostorima zasljepljujućih tmina i vehementnih iluminacijskih bjelina pomičući granice protega dubokog tiska, imenujući osvojeno - suha akvatinta.“⁴

Svoje bogato međunarodno iskustvo stječe od 1988. kad u Parizu provodi dvije godine na Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts u klasi profesora Vladimira Veličkovića.

U Francuskoj 1991. prima uglednu nagradu za grafiku Premier prix Trace / Idémédia-Crédome 91. 1992. godine osniva s grupom umjetnika grafički atelje T. B. Halbirk, koji 2002. prerasta u međunarodnu udruhu grafičara.

Nekoliko godina radi kao profesor za Ecole Régionale des Beaux-Arts de Saint-Etienne (Francuska) na podružnici u Solunu u Grčkoj.

Radovi su mu uključeni u značajne javne i privatne zbirke u zemlji i inozemstvu. Više puta je nagrađivan te odlikovan zlatnom medaljom "Mérite et Dévouement Français" za umjetnički rad i djelovanje na području grafike.

Realizirao je i sudjelovao na preko 39 samostalnih i više od 130 skupnih izložbi širom svijeta.

Preko tri desetljeća kontinuiranog umjetničkog stvaralaštva je Marijanovića učinilo rafiniranim i introspektivnim umjetnikom na samostalnom proputovanju u traganju za najdubljim ljudskim unutaršnjim svjetovima kao izvorištem.

Grafike Stanislava Marijanovića su autonomni psihogrami stanja bivanja i bitka, koji, dužim promatranjem poprimaju aluzivna obličja.

⁴ 2015. <http://www.kabinet-grafike.hazu.hr/hr/izlozbeUtijekuMarijanovic2.htm>

Pored grafike se bavi još skulpturom, ilustracijom i književnošću za djecu i mlade.

Autor je 11 knjiga od kojih su neke prevedene na dvadesetak jezika.

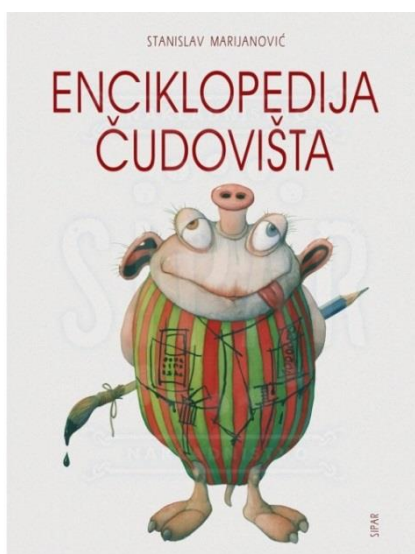
Sam Marijanović komentira svoje ilustracije povodom sajma dječje knjige u Bolonji: „U kontrastu s pomalo izlizanom izrekom da je u skoro svakom čovjeku prisutno unutrašnje dijete, više sam zabrinut činjenicom da je u svakom djetetu prisutna buduća odrasla osoba. Ovo je osnova mog promišljanja u radu kao ilustratora i autora dječjih knjiga.

Htjeli mi to ili ne, te buduće odrasle osobe će se suočavati s novim izazovima, nepoznatim našoj generaciji, zato što im ostavljamo svijet u nedoličnom i zabrinjavajućem stanju.

Oni će se morati suočavati s neukroćenom, uplašenom, agresivnom i pohlepnom stranom ljudske prirode, stranom kojoj nedostaje solidarnosti i osnovne svijesti o zajedničkoj sudbini ljudskih i ostalih živih bića na jedinom planetu kojeg dijelimo.

Zbog toga, moje ilustracije, koje su gusto isprepletene s tekstom, nisu nježni šapat koji će umiriti dijete prije spavanja. Čak i kad jesu nježne, tople, dosjetljive i ispunjene suosjećanjem, njihov svrha je probuditi čitatelja u ne toliko nježnu stvarnost na način da ju on može konfrontirati s bistrim umom. Protagonisti skoro svih mojih knjiga su čudovišta, tj.

„čudovišta“ koja reflektiraju na nas naše mane i, manje često, naše prednosti, dok skoro nikad ne odvajaju svoj pogled od nas samih. (...) To je dakle teren i opseg u kojemu su nastale moje ilustracije. Čak i dok pjevaju u slobodnoj i maštovitoj zaigranosti, čak i kad sadrže naizgled nevažne detalje koji ih čine zabavnijima i dok nas nasmijavaju, one su mukotrpno kreirane sam da bi pogodile svoju pravu metu – srce svakog budućeg odraslog čovjeka dok raste u djetetu.“⁵

⁵2015. <http://stanislavmarijanovic.com/smgallery/hr/>

Uz Marijanovića je bitno kao organizatora poveznica osječke scene sa vanjskim grafičkim centrima spomenuti Marija Čaušića, Marijanovićeovog suradnika, profesora kolegija grafike na Umjetničkoj akademiji u Osijeku od 2010. godine. Čaušić vrši dužnosti prodekana za međunarodnu i međuakademijsku suradnju 2011. -2013. i koordinira projekt naziva “BARANJSKI PUT UMJETNOSTI” kao suradnja Akademije umetnosti Novi Sad i Umjetničke akademije u Osijeku.

Organizirao je potpisivanje ugovora o suradnji sa umjetničkim akademijama u Splitu, Sarajevu, Novom Sadu i Širokom Brijegu. Sudjeluje u organiziranju mnogih studentskih izložbi. U suradnji sa Galerijom likovnih umjetnosti u Osijeku i kustosicom Valentinom Radoš, godine 2013. organizira ART LAB radionicu za studente UAOS u prostorima GLU Osijek.

Rođen u Osijeku, godine 1972. Odlazi na studij u Zagreb i 2001. godine diplomira grafiku na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi prof. Ante Kuduza.

Bio je sudionik preko 40 skupnih i desetak samostalnih izložbi, kao i sudionik nekoliko video festivala i grafičkih radionica.

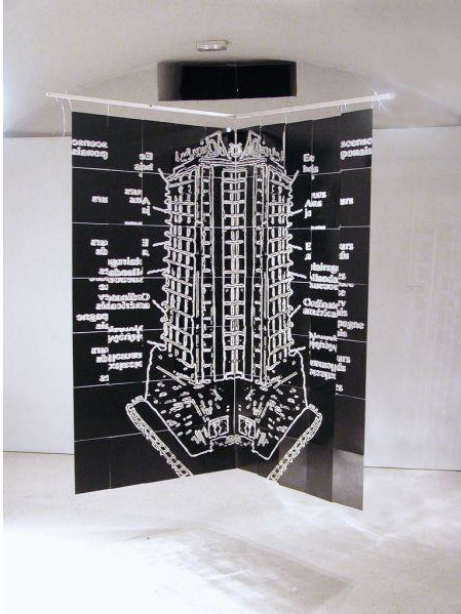
Radovi u rasponu obuhvaćaju visoki i duboki tisak, od višemetarskih grafičkih instalacija, do radova koji su sinteza velikog broja neuobičajeno malih otisaka postavljenih „site specific“ u različite konstelacije ovisno o mjestu izlaganja.

Redovito je riječ o tradicionalnom manualnom postupku otiskivanja matrice na platno, papir ili grafičku foliju. Vidljivo je da Čaušić odabire sam koncept prostora kao polje interesa svog umjetničkog traganja. Često ignorira uobičajeno, tradicionalno predstavljanje grafičkog medija. Njegovi radovi koriste okolni prostor, integriraju ga kao sastavni element samog djela. Time se izbjegava uobičajeni efekt percepcije grafike kao dvodimenzionalnog medija, već rad prerasta u prostornu skulpturu i sam postaje ambijent.

Na primjeru radova „Babel“ i „Prostor“⁶ iz 2007. koje Čaušić izlaže na tradicionalnim ali i online izložbama, kustosica Moderne galerije Zagreb Ivana Rončević Elezović komentira: „(...) korištene linije su izvedene iz širokih pojaseva, iscrtanih “ekspresionističkim” crno-bijelim kovitlacima. Organičenost njihova crteža “tuče” se s geometrijskom idejom rešetke (koja je ključni dio njezine strukture), uz, dodatni, uvijek intrigantan, eliptičan izraz, čija je zadaća da tek nagovijesti ekspanziju bez kraja (Prostor, 2007.). Ta ista rešetka ponekad se poigrava jasnije figurativnim asocijacijama kao u radu Babel, 2007., kojem je autor, štoviše,

⁶ 2007. <http://www.uls.com.hr/hr/online/mario-causic>

dao naziv izrazito nabijen simboličkim značenjem i koji je jedan od njegovih radova s naglašenijom narativnom komponentom. Prostorna instalacija rađena u tehnici visokog tiska u mediapanu na prozirnici, se poigrava “izvitoperenim” prostorom arhitekture,

Slika 2. „BABEL“ poledina drvorez na foliji 2007 Slika 3. „PROSTOR“ drvorez na foliji detalj 2007.

koja u ovom slučaju prikladno za motiv uzima modernu ikonografiju nebodera s neonskim reklamama na vrhu zgrade. Dvije identične okomice nebodera, dobivene inverzijom zrcaljenja, spojene su pod kutom prema unutra. Na taj se način “plašt” zgrade iracionalno udvostručuje i razvija, umjesto da zatvara volumen.

Dodatno zbunjuje činjenica negacije i miješanja tradicionalnih grana likovne umjetnosti: ovdje imamo osjećaj da smo se našli pred (predimenzioniranim) grafičkim listom, skulpturom (koju treba obići sa svih strana) i virtualnim prostorom kakve računalne 3D simulacije – sve u jednom (...) Pri tome, sam postav izložbe u prostoru galerije kod njega uvijek igra ključnu ulogu te je i ona, kao konačna cjelina, poseban autorski rad.“⁷

Takav proces je prepoznat i na izložbi Marija Čaušića nazvanoj „3 sobe“ u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku 2007.godine gdje je postav izložbe u site specific prirodi određen upravo sa tri pripremljene bijele prostorije u mjeri koliko to dopušta zahtjevnost autorove ideje. Mario Čaušić je kao umjetnik koristi objekt u prostoru ne samo kao predmet, objekt, svijetlo, već početak drugog, mentalnog, prostora.

⁷ http://www.ns-dubrava.hr/2534-mario_causic_2008/

„Početak i kraj slike donekle jeste okvir prostora u kome se ona fizički nalazi, Granica tog okvira su njegove mentalne mogućnosti čije domete on provjerava dijelom kao granice svoje izdržljivosti no još više kao granice vlastitog umjetničkog jezika. U svojoj konačnici pred nama je solucija minimalističkog stilsko-jezičkog obrasca sa posve subjektivnim modusima možda ne novog ali svakako krajnje istančanog egzistencijalnog govora.“⁸

Predstavnik srednje generacije osječkih grafičara, Domagoj Sušac, također je profesor na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. Rođen je u Zagrebu 1974. gimnaziju završava u Osijeku, a 1994. upisuje grafički odsjek na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje diplomira 2000. godine u klasi profesora Miroslava Šuteja kao akademski slikar-grafičar.

Vraća se u Osijek 2001. godine i predaje u Školi za tekstil, dizajn i primijenjenu umjetnost i par godina nakon toga na akademiji.

Vodio je grafičke radionice Doma HDLU Osijek i sudjelovao u kreiranju programa Galerije Kazamat. Izlagao je na brojnim skupnim i samostalnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Dobija prvu nagradu u Firenci (International cultural encounters, "Project collage") 1999. godine i sudjeluje kao hrvatski studentski predstavnik na Studentskom međunarodnom biennalu u Skopju. Godine 2004. dobiva nagradu EX aequo na 19. slavonskom biennalu u Osijeku.

Domagoj Sušac kao umjetnik djeluje u mediju slikarstva, grafike, proširenog kiparstva i umjetničke fotografije. Radovi imaju izrazitu istraživačko-eksperimentalnu tendenciju, od serigrafije do raznih solucija minimalizma, konstruktivističke apstrakcije, geometrijske i enformelističke apstrakcije, konceptualne grafike i grafike objekta.

Samostalne izložbe „Transformeri“ 2015. u galeriji Vladimir Bužančić u Zagrebu, te „exTENZIJE“ u galeriji MKC Split 2016. godine je obje opsežno i filozofski recenzirao osječki pisac Dario Grgić tvrdeći između ostalog da Domagoj Sušac pripada rijetkim hrvatskim umjetnicima koji se nisu zatvorili na problem otuđenja umjetnika od umjetnosti, na podjelu umjetnosti na traženje istine i formalističku egzistenciju, na poraz čovječanstva u srazu s razvojem tehnike.

Sušac je autor suvremenosti jer njegova djela promišljaju vlastito doba. Ono za što su nekoć ljudima bili potrebni ljudi, danas je jedino moguće prikazati predmetnošću.

⁸ 2007. Vlastimir Kusik, kustos Muzeja likovnih umjetnosti Osijek
<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=17022>

Samostalna izložba „exTENZIJE“ sadrži ciklus radova sastavljenih od dvadesetak objekata- instalacija i digitalnih printeva kojima umjetnik dovodi u pitanje našu percepciju prostora i prostorne osobine objekata, te time i načine na koje ih doživljavamo te omogućuje gledatelju da sam dodijeli završni oblik radu. Gledatelju se sugerira da se izložba ne događa samo u prostoru nego i „sa“ prostorom.

Prostor postaje fluidan, promjenjivog oblika, povećava se, izdužuje, savija u petlje, isteže i sabija. (...) ovi događaji s površinom mogli bi biti, po uzoru na Aristotelovo mišljenje mišljenja, nazvani površinom površine, momentom u kojemu se umjetnik više ne zadovoljava pukim izražavanjem „u prostoru“, nego se prihvatio ozbiljnog istraživanja prostora samoga. Radi se o prastaraj temi, o napetosti između znanja i iskustva: stekli smo tako veliko teorijsko znanje koje nam tvrdi kako na subatomskej razini ne postoje nikakve izvjesnosti, dočim nas iskustvo konstantno izvještava o tvrdim perceptivnim zidovima, o stamenoj građi svijeta. (..) Sušcu je individualizacija prevažna a da mu ne bi bila i temom. Negdje upravo oko sposobnosti da se svijet osjeti izvan zadane mehaničke matrice rađa se i potreba da se viđeno podijeli s drugima. .

Ova askeza izraza karakteristična je za sve Sušćeve radove s izložbe. Tek svedenošću nanajnužnije moguće je promatraču skrenuti pozornost na važne elemente. Upravo suprotno nadrealizmu s njegovim baroknim izražajnim sredstvima, ovdje imamo posla s geometrizmom ne kao s nečim s čime ćemo premjeriti prostor, nego kao s nečim čime ćemo ga dovesti u pitanje. Ono što je nadrealizam radio sadržaju, geometrizam radi formi: Sušac elemente svojih objekata rabi ne bi li još jednom propitao njihovu objektnost, on se bavi načinom funkcioniranja sna, a ne njegovim tajnim značenjem. (...) no možda je jednako važno istaknuti kako se u njegovu djelu radi i o plodonosnom spajanju intuitivnih slojeva s gotovo znanstvenim obradama, što vjerojatno i jest ključni dio zavodljivosti njegovih radova. On odbija napraviti posve stabilno djelo, kod njega je sve podložno još jednom pomicanju, kao da poručuje kako je „work in progress“ najadekvatniji način hvatanja značenja kristalne stvarnosti u monolit umjetničkih nastojanja.“⁹

Još jedna predstavica lokalne grafičke scene, Sabina Ostojić, je rođena 1975. U Osijeku i na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu diplomirala grafiku u klasi prof. Frane Pare 1998. godine.

⁹2015. Dario Grgić <http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=66631>

Osim autorskog umjetničkog djelovanja, bavi se grafičkim dizajnom i vizualnim komunikacijama, scenografijom i kostimografijom.

Dobitnica je nekoliko nagrada i priznanja za dizajn etiketa za vino. Započinje dizajnersku karijeru u poznatom Hand dizajn Studiju u Zagrebu, pod mentorstvom art direktora g. Vinka Pašalića. Kao samostalni dizajner osnovala je studio „Kičendizajn“ te je za svoj rad dobila nekoliko vrijednih nagrada i priznanja.

U autorskom uvodu književno, znanstvenog časopisa Matice hrvatske, Kolo, 2008.godine, Vlastimir Kusik, kustos Osječke galerije umjetnosti, spominje Sabinu Ostojić u konstelaciji suvremenih osječkih umjetnika Faktor–Vrankić–Duvnjak–Matijević–Ostojić. Nazvavši ih „pet adresa za slavonsku neotradiciju“.

Radovi Sabine Ostojić su rezultat procesa snažnog energičnog vitalizma, sa otklonom prema grafičkome dizajnu, što iskazuje potrebu za iskorakom u drugo područje vizualnosti, ne napuštajući medij grafike.

„Neovisno o značenjima ikonografskih znakova (ptice, sova, ribe, orgulje, divokoze, boja, fotografije nepoznatih likova, vlastiti lik, stihove poezije) neozbiljno bi bilo improvizirati ponačelu asocijacija, odnosno povezivati imaginarne simbole (znakove) u proizvoljan, iracionalan sustav, odnosno cjelinu. Očigledno je riječ o sadržaju krajnje »rasutog tereta« strogo individualne iracionalnosti koju treba doživjeti kao »subjektivnu mitologiju«. (...) Sabina Ostojić se ne stidi i ne boji vlastite ženske osjećajnosti, krhkosti, izgubljenosti i potrage za izgubljenim Bićem. Ona ga likovno i literarno, pa čak i filozofski, traži i nalazi u krajnje sofisticiranim i rafiniranim likovima, motivima, riječima, materijalu (svila), svjetlu, zvuku.“¹⁰

Predstavnica mlađe generacije grafičara Ines Matijević Cakić od 2011. predaje kolegije Grafika i Crtanje na Umjetničkoj Akademiji u Osijeku gdje je je rođena 1982. godine. Prethodno završava Školu primijenjenih umjetnosti i dizajna u Zagrebu i diplomira na Grafičkom odsjeku u klasi Ante Kuduza 2005. godine.

Doktorirala je također na Akademiji likovnih umjetnosti, smjer slikarstvo 2016. na temu Matriksijalne priče – vizualni izraz suvremenog doživljaja majčinstva pod mentorstvom red. prof. Ante Rašića i izv. prof. Lene Šimić.

Pohađala je jedan semestar na Sveučilištu Indiana u Pennsylvaniji (IUP, Indiana, PA, SAD) kao dobitnica stipendije CEEPUS 2003.

¹⁰ 2008. Vlastimir Kusik <http://www.matica.hr/kolo/311/tradicija-u-adresi-ili-pet-adresa-za-slavonsku-neotradiciju-20621/>

Izlagala je na jedanaest samostalnih i stotinjak skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Ines Matijević Cakić se u svojoj umjetničkoj praksi bavi temama identiteta, subjektiviteta i kulturološkog nasljeđa, subjektivnosti majčinstva i intersubjektivnosti, problematikom odnosa muškarca i žene. Radovi su pretežno figurativni u formi crteža i grafike, računalne grafike i fotografije. Predstavljaju interpretaciju osobnog iskustva u susretu s drugim, psihoanalizom i feminističkom filozofijom.

U Muzeju likovnih umjetnosti u Osijeku, 2014. godine Ines matijević održava izložbu pod nazivom 'Matriksijalne priče'. Riječ je o devet priča (devet mjeseci trudnoće) gdje umjetnica postavlja vlastito golo žensko tijelo, svoja demaskirana osjećanja, razmišljanja, intimnost, ljubav i nedoumice. Ona kreira svoje mjesto u sistemu jezika u kojem govori s pozicije Subjekta. Umjetnica koristi svoj likovni govor kao način da prevlada vlastita stanja, matrica kroz koju je slobodna govoriti istinu.

„Način na koju je pušta je iz sebe, je govor pokriven teorijskim diskursom, promišljanjem vlastitog stanja, vođenjem dnevnčkih zapisa, koncentriranjem, preispitivanjem i likovnim minucioznim radom koje joj pruža zadovoljstvo govora.

Intersubjektivnost i kontekst drugog stanja autoricu stavlja u poziciju za umjetničko istraživanje i djelovanje. Gravidnost postaje potencijal za kreativni govor u prvom licu. Time rad koji je usmjeren na vlastito stanje, postaje način za samo-oslobađanja i djeluje terapijski. Primijenjeno umijeće, odličan je spoj koji rezultira u vidu devet self-imagea u devet različitih faza koje poput ogledala – reflektirajuća stanja koja umjetnica prolazi kroz trudnoću. Umjetnica uspostavlja diskurs sa samom sobom, a pokušavajući pronaći prostor za sebe uspostavlja odnos s djetetom odnosno prema djetetu.

Autoričin govor je složen, u njemu ima čitljivih i teže dokučivih mjesta, simbola i elemenata iz stvarnog okruženja umjetnice koje čine kolaž emocija i stanja i riječi koji ga opisuju, crteži su zaokružene cjeline od kojih svaki predstavlja po jedan mjesec.“¹¹

Rad naziva „Portret s kosom“ je nagrađen trećom HT nagradom za suvremenu hrvatsku umjetnost u Zagrebu 2017. godine od strane međunarodnog stručnog povjerenstva u konkurenciji od rekordna 243 rada te godine. Rad opisuje majčinsku subjektivizaciju prvog šišanja kćeri Nole u formi crteža kosom na tkanini.

¹¹ 2014. Davorka Perić, Matriksijalne priče, iz predgovora u katalogu <http://www.muih.hr/novosti/informacije-i-obavjesti/711-muzej-likovnih-umjetnosti-u-osijeku-ines-matijević-cakić-matriksijalne-priče.html>

Slika 4. Ines Matijević Cakić „Portret s kosom“

Ines izjavljuje o svom radu : „Portret s kosom svojevrsna je memorabilija na značajan događaj u mome životu, prvo šišanje moje kćeri Nole. Ovaj je rad vizualna subjektivizacija iskustva koja je proizašla iz istraživanja Noline i moje intersubjektivnosti, našeg zajedništva, komunikacije i procesa identifikacije. U ovom radu istražujem i preispitujem kulturološke stereotipe vezane uz poimanje kose kao atributa ženstvenosti i rodnog identiteta. Nametnute stereotipe pokušavam udaljiti od vlastitog poimanja ženskog bića, baš kao i moja kći, no oni nam se objema vraćaju sa svakim novim pokušajem. Rad je iskazan slikom i tekstom. Slika je iskazana motivom Nolina portreta koji sam skicirala u frizerskom salonu za vrijeme iščekivanja šišanja. Isti portret interpretiran je na platno linijama satkanim od ošišane kose. Tekstualnim dijelom ovog rada iskazani su moji kratki dnevnički zapisi u kojima bilježim složene procese prihvatanja Drugoga, preispitivanje mojih vlastitih očekivanja i kulturološki učahurenih ideala.“¹²

Predstavnica novije generacije profesora na Umjetničkoj akademiji Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku je Ana Sladetić Šabić, asistentica nastave grafike od 2011. i docentica od 2017. godine. Rođena je u Vukovaru 1985. Diplomira godine 2009. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje i doktorira 2016. godine.

Sudjelovala je na stotinjak grupnih i samostalnih izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu. Prima više nagrada za svoj rad, među kojima su GRAND PRIX 30. salon mladih, HDLU, Zagreb, 2009. godine, Prvu nagradu Celebrate Originality Adidas u suradnji sa Muzejem za uličnu

¹² 2017. <http://www.msu.hr/#/hr/21287/>

umjetnost, Zagreb 2010. i Ex Aequo 25. slavonskog bijenala 2016. godine. pri Muzeju likovnih umjetnosti, Osijek.

Održava brojna javnih predavanja i radionice u suradnji sa raznim domaćim i stranim kulturnim, muzejskim i galerijskim institucijama od 2011. godine.

Od 2006. Godine se usavršava i boravi na umjetničkim rezidencijama u SAD-u, Njemačkoj, Belgiji, Finskoj i Francuskoj. 2011.

U svom radu primarno pokazuje interes za okolinu koja okružuje ljude i što je oko njih, koje i kakve su procedure i posljedice s kojima se individua suočava u društvu.

Koji su nevidljivi elementi prisutni u tome što nas okružuje i kakvu ulogu imaju u omogućivanju vizualne komunikacije.

Ana kombinira tradicionalne medije sa suvremenima, radove stvara koristeći optiku, svjetlo, rastere, mehaniku i toplinu, crtače i grafičke elemente kombinira sa videom i performansom. U svojim radovima se trudi preispitivati teme vizualne percepcije, epistemologije, izolacije, života na marginama društva, obiteljskog života i paralelne prisutnosti.

Slika 5. 2005. „Another World“ tinta na papiru, Ana Sladetić Šabić

Ana u intervju-u za „perceiveart.com“ kaže o grafici i grafičarima: „Grafiku sam odabrala radi pedantnosti, zakonitosti i uzbuđenja pri otiskivanju. Sviđao mi se red. Odnosno, sloboda kojekakvog nereda u redu. Sviđa mi se to toleriranje. Kao sve je strogo i ima svoja pravila, a matricu praktički možeš uništiti i napraviti otisak. Mislim da grafika uvijek dobiva manje ili više pažnje. Pogotovo uz sveprisutno stvaranje umjetničkih knjiga. Grafika je uvijek otisak materije i pronaći će način spajanja s umjetničkim praksama. (...) Za umjetnike je bitno da

cirkuliraju kako u svojoj okolini tako i izvan nje. Prije ili kasnije kako se izađe iz akademskog okružja i stupi u realan svijet, treba plivati, što rezidencije omogućuju. Osjetite stvarnost i sve ovisi o vašim mogućnostima komuniciranja i povezivanja s drugim umjetnicima, potencijalnim kupcima, organizacijama i uključivanja u projekte.“¹³

Predstavnik najmlađe generacije iskusnih grafičara, Mario Matoković je rođen u Osijeku 1985. godine. Diplomira 2010. na Umjetničkoj akademiji u Osijeku gdje se 2014. godine i zapošljava kao asistent na diplomskom studiju Likovne kulture.

Izlagao je na pedesetak domaćih i međunarodnih izložbi.

Od 2010. je član Hrvatskog društva likovnih umjetnika u Osijeku. Suosnivač je Umjetničke organizacije POPUP koja organizira velik broj izložbi eksponirajući domaće i strane izlagače publici Osijeka.

POPUP projekt je oformljen kao alternativna izlagačka platforma. Izdvaja ga praksa ciljanog pronalaženja i oživljavanja brojnih neiskorištenih prostora u centru Osijeka. U tim prostorima se održavaju povremene umjetničke izložbe i intervencije koje pružaju svježiu alternativu od galerijskih i muzejskih obrazaca. Projekti najčešće traju jedan dan i postavljeni su u skladu s prostorom koji je odabran. Tematika projekata težište stavlja na eksperiment i istraživanje, na traganje i preispitivanje specifičnih oblika umjetničkoga izričaja.

POPUP projekt njeguje neovisnost o institucijama jer omogućava organiziranje izložbi izvan tradicionalnih modela izlaganja i agresivnije traženje novih formi i vrijednosti.

Kao posljednica stalnoga traganja, POPUP projekt se neprestano reinterpreтира i rekontekstualizira aspekte suvremene umjetničke prakse.

Mario Matoković 2014. Godine u Studiu Kabineta Grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu održava samostalnu izložbu naziva „The Disasters of Nature“ povodom koje , njegove radove komentira Ružica Pepelko, viši kustos HAZU: „Njegov akromatski ciklus grafička je simulacija kaosa uzrokovanog elementarnom nepogodom nakon koje točno definirani vidovi realiteta gube jasne konture rastapajući se u apstraktne mrlje mrtvila i ništavila. Matrične datosti i dubokotisne senzacije bakropisa, akvatinte, rezervaša, otvorenog jetkanja, suhe igle i bijele akvatinte u svojim finalnim kompozicijskim rješenjima savršeno simuliraju posljedice kaosa, disharmoniju mrtvih pejzaža (kako ih autor imenuje) opustošenih razornom energijom nature. Asocijativni su narativi uporište dobili u grafičkim refleksijama-akvatintnim enformelističkim mrljama metaforiziranog mulja, vodenih kovitlaca, odbljesaka

¹³ 2017. <http://perceiveart.com/ana-sladetic/>

vodene površine, linijskim mimezama horizonta ili vjerno iscrtane prirode. Ekspresivne guste duktusne strukture perceptivne su iluzije brzo naviruće vodene mase koja nosi ljude, životinje, stvari, odnosno grafičarevo interpretativno viđenje čudovišnih posljedica pobješnjele prirode.“¹⁴

2016. godine Mario je finalist nagrade „Radoslav Putar“ za mlade umjetnike i tom prilikom izjavljuje o svom pristupu umjetničkom djelovanju: „U vlastitom radu zanima me proces degradacije zajednice i destrukcije okoline u kojoj svakodnevno boravim. Specifičnost sredine, u kontekstu ulice, grada, regije ili u konačnosti države, tako postaje neizostavan dio većine radova, neovisno o mediju u kojem se izražavam. Društveno zanemarivanje, destrukcija, nepotizam, ugnjetavanje i slično postalo je "normalno", samim time takav način (ne)funkcioniranja izaziva u meni reakciju koja za posljedicu ima radove koji u konačnici nemaju cilj da mijenjaju društvo jer smatram da je to gotovo nemoguće, već pokušavam s istima ukazati na probleme u kojima se zajednica nalazi. Kontekst vremena nezaobilazna je komponenta radova koji u svojoj srži promišljaju sudbinu, kontinuitet bilo ljudi, građevina, umjetničkog djela ili nečega trećeg. Iz toga proizlazi da i većina radova koje sam načinio nisu završeni, već će s vremenom, ovisno o potrebi, dobiti nastavak.“¹⁵

3. Zaključak

Primjećujem da suvremenu osječku grafičku scenu obilježava sama različitost niza likovnih umjetnika raznih generacija i afiniteta. Oni nisu povezani idejom i tehnikom, nisu organizirani u koherentnu grupu sa jasno zadanim ciljem i smjerom kretanja, nego je ta scena više uvjetovana tek zajedničkim lokalitetom na kojemu se nalazi, njezini akteri slučajno spojeni samo koincidencijom prisutnosti na istim obrazovnim institucijama. Njihovi radovi nemaju puno zajedničkih nazivnika, već su rezultat rada individualaca koji se kreću svaki u svom unikatnom smjeru. Riječ je o scenskom suživotu različitosti i eklektičnosti pristupu mediju grafike, kako tradicionalnog visokog i dubokog tiska, tako kombiniranju sa suvremenim

¹⁴ 2014. Ružica Pepelko- <http://www.kabinet-grafike.hazu.hr/images/deplijan2014/Matokovic.pdf>

¹⁵ 2016. Mario Matoković- <http://us6.campaign-archive2.com/?u=76ce3f84d7f6cf67aabaabb87&id=0feae028fb>

tehnologijama i medijima. Takva šarena i zanimljiva nova scena je inspirirala broj grafičkih izložbi kojima je bio cilj rezimirati nastalo stanje i dati sceni prikladan zajednički nazivnik. 2008.. godine U Malom salonu u Rijeci bila je predstavljena kolektivna izložba naziva „Osječka grafička scena“ po selekciji kustosice Galerije likovnih umjetnosti Osijek, Jasminke Najcer Sabljak. Osječku grafičku scenu su predstavili umjetnici: Mario Čaušić, Jelena Kovačević, Ines Matijević, Sabina Ostojić, Domagoj Sušac. Godišnja izložba Hrvatskog društva likovnih umjetnika Osijek održana u osječkoj Galeriji Kazamat (studeni 2009), je pružila uvid u djelovanje osječkih grafičara od 1975. do danas. Kustosica Ivana Rončević i umjetnik Domagoj Sušac izborom i prezentacijom grafičkih radova šesnaestero umjetnika stvorili su poveznicu starije generacije grafičara s današnjim autorima. Najperspektivniji aspekt scene je zasigurno višestrana otvorenost i tendencija povezivanja sa vanjskim centrima grafike i pojedincima koji se njome bave. Projeti poput POPUP-a i međunarodne radionice umjetničke grafike IWAGO, koju organizira HDLU Osijek, kao i vjerovatni budući projekti umrežavanja osječke grafičke javnosti, istoj osiguravaju još širi potencijal u budućnosti, kao i stalno rastući broj novih aktera.

4. Sažetak

Ovaj rad obuhvaća najbitnije aktere osječke grafičke scene u nastajanju i njihov utjecaj na daljnji život i razvoj te scene, kao i njezino sudjelovanje u sličnim procesima van grada te komunikacijom sa vanjskim grafičkim centrima. Krug sudionika je sačinjen od rođenih osječana do grafičara koji su došli iz drugih sredina, što scenu uz održavanje brojnih međunarodnih izložbi i radionica čini otvorenom i heterogenom. Većina aktera su profesori i asistenti na Umjetničkoj akademiji u Osijeku što osigurava diseminaciju njihovog stvaralačkog potencijala novim generacijama osječkih umjetnika i daje im mogućnost povezivanja studenata sa umjetničkim kontekstima i iskustvima iz kojih su sami proizašli.

Ključne riječi: grafika, Osijek, suvremenost, umjetnost, scena

4. Summary

This paper covers the most important participants of the emerging graphic scene in Osijek and their impact on the further life and development of the scene, as well as its participation in similar processes outside the city and communication with external graphic centers. The circle of participants is made up of the generations of native graphic artists and of artists who arrived from different artistic environments, which makes the scene open and heterogeneous with the addition of numerous international exhibitions and workshops. Most actors are professors and assistants at the Osijek Art Academy, which secures the dissemination of their creative potential to new generations of local artists and gives them the ability to connect students with artistic contexts and experiences from which they themselves have originated.

Keywords: graphics, Osijek, contemporary, art, scene.

5. Literatura

<http://www.glas-slavonije.hr/214687/5/1>

<https://www.muih.hr/images/stories/novosti/2013/verni/Marko%20Zivkovic%20-%20prospekt.pdf>

<http://www.glas-slavonije.hr/214687/5/1>

http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=3187:doc-art-stanislav-marijanovi&catid=47:arhiva&Itemid=847

<http://www.kabinet-grafike.hazu.hr/hr/izlozbeUtijekuMarijanovic2.htm>

<http://www.kabinet-grafike.hazu.hr/en/exhibitionMarjanovic.html>

<https://www.vecernji.hr/kultura/izlozba-grafika-otisak-rijeci-stanislava-marjanovica-423913>

<http://czk-novi-zagreb.hr/en/event/mario-causic-pixel-grafike/>

<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=17022>

<http://www.ns-dubrava.hr/2534-mario-causic-2008/>

<http://www.matica.hr/vijenac/497/novi-stari-pristupi-grafici-21340/>

<http://www.hdlu-osijek.hr/index.php/o-nama/255-transformers-domagoj-suac>
<http://www.hdlu-osijek.hr/index.php/o-nama/283-domagoj-suac-extendzije-galerija-mkc-split>
<http://www.matica.hr/kolo/311/tradicija-u-adresi-ili-pet-adresa-za-slavonsku-neotadiciju-20621/>
http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=3313:doc-dr-art-ines-matijevi-caki&catid=47:arhiva&Itemid=847
<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=60434>
<http://www.festivalznanosti.hr/2017/node/792>
<http://anasladetic.com/artist-statement/>
<http://perceiveart.com/ana-sladetic/>
<http://us6.campaign-archive2.com/?u=76ce3f84d7f6cf67aabaabb87&id=0feae028fb>
<http://www.kabinet-grafike.hazu.hr/images/deplijan2014/Matokovic.pdf>
<http://www.mlu.hr/pdf/katalog%20Dani%20grafike%20III.pdf>
<http://popup.hr/index.php/popup>